

Ελλάδα

## 228/500 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

*Υπάρχει κάτι το απεχθώς εγωιστικό στην υπόθεση πως*

*όλο το σύμπαν κατά βάθος εξαρτάται από εμάς, ή ότι είμαστε*

*κατά κάποιον τρόπο το κέντρο, η σύνοψη*

*ή το σύμβολο ολόκληρου του σύμπαντος.*

[Φερνάντο Πεσόα, “Η αγωγή του Στωικού”]

### Ημέρα 87η

*Νιώθω απίστευτα οργισμένη. Οργή. Είναι τρομαχτικό αυτό που εκτυλίσσεται τις τελευταίες εβδομάδες ανάμεσά μας. Οργή, μίσος, κεκαλυμμένη βία. Υπάρχει διαρκής ένταση, τα πάντα έχουν μεταβληθεί σε όπλα: η σιωπή, ο θόρυβος, οι μυρωδιές, η απλή απόσταση ανάμεσά μας. Κάποτε θα σηκώσω το χέρι μου. Ανυπομονώ να μου δώσουν μια οποιαδήποτε αφορμή. Θέλω να χτυπήσω. Θέλω να χτυπήσω.*

### Der Spiegel (14/9/07)

Προκειμένου να προετοιμαστούν για το μακρύ και επίπονο ταξίδι στον Άρη, τέσσερις Ρώσοι και δύο εθελοντές, επιλεγμένοι από την Ευρωπαϊκή Διαστημική Υπηρεσία θα κλειστούν επί 520 ημέρες σε ένα εικονικό διαστημόπλοιο που θα κατασκευαστεί στη Μόσχα από το Ινστιτούτο για τα Βιοϊατρικά Προβλήματα (IBMP).

### Ημέρα 4η

*Όταν έκλεισε η αεροστεγής κάβουλα, γνωρίζαμε ότι πλέον δεν μπορούμε να βασιστούμε σε κανέναν άλλον εκτός από τον εαυτό μας. Οι δύο γυναίκες κοιμόμαστε σε διπλανάς κουκέτες. Όλα μοιάζουν με φουτουριστική παιδική κατασκήνωση. Είμαστε ενθουσιασμένοι. Τα βράδια όταν κλείνω τα μάτια ονειρεύομαι πανέμορφες, διαυγείς εικόνες του κόκκινου πλανήτη. Ακόμα κι αν δεν επιλεγώ, θα είναι σαν να έχω κάνει το ταξίδι. Είμαι πολύ χαρούμενη.*

### Εκπρόσωπος της ESA (2/4/2007)

Το βασικό μας ενδιαφέρον είναι να εξετάσουμε τις ψυχολογικές διαστάσεις μιας τέτοιας αποστολής, γνωρίζοντας ότι οι συμμετέχοντες θα είναι έγκλειστοι για 500

ημέρες. Αν υπάρξει πρόβλημα, το πλήρωμα θα γνωρίζει ότι είναι απομονωμένο και θα πρέπει να βρουν λύση μόνοι τους. Η μόνη βοήθεια που μπορούμε να τους προσφέρουμε είναι μέσω επικοινωνίας που μερικές φορές θα καθυστερεί ακόμα και σαράντα λεπτά. Το περιορισμένο φαγητό πιστεύουμε ότι θα δημιουργήσει περαιτέρω εντάσεις.

## **Ημέρα 150ή**

*Ο Σεργκέι απαγόρευσε στον Φέντια να κάνει μπάνιο. Η χρήση νερού για την προσωπική μας υγιεινή έχει μεταβληθεί από δικαίωμα σε προνόμιο που εξαρτάται από τις διαθέσεις του αρχηγού αποστολής. Είναι τρεις μέρες τώρα που μας έχει απαγορεύσει την πρόσβαση στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Η Σιμόν είχε μια δεύτερη κρίση πανικού. Τα μάτια του Σεργκέι έχουν βλέμμα τρελού. Προσπαθώ να μην τον κοιτώ κατά πρόσωπο. Άκουσα να μιλούν για τη δημιουργία “πειθαρχείου” στην Αποθήκη Αναλωσίμων. Η ποιότητα του αέρα χειροτερεύει.*

## **“Το πείραμα του Στάνφορντ”. Προσομοίωση Φυλακής, Παν/μιο Στάνφορντ, Σχολή Ψυχολογίας, 14-20/8/1971**

Κανείς δεν πίστευε ότι θα έχουμε προβλήματα. Εντούτοις ήδη από τη δεύτερη ημέρα οι “κρατούμενοι” παρουσίασαν συμπτώματα ψυχολογικής ανησυχίας και οι “φύλακες” πολύ γρήγορα ανέπτυξαν σαδιστική συμπεριφορά. Το πείραμα έληξε εσπευσμένα έπειτα από μόνο έξι μέρες. Σ’ αυτό το σύντομο διάστημα συνέβησαν δύο ομαδικές εξεγέρσεις, μια απεργία πείνας, και ασκήθηκε σχεδόν όλων των ειδών σωματική και ψυχολογική βία.

## **Ινστιτούτο για τα Βιοϊατρικά Προβλήματα (IBMP), Πείραμα “Mars500”**

Τα χαρακτηριστικά της Ιατρικής-Μηχανικής Εγκατάστασης (Medical Engineering Facility – MEF) θα είναι η ακόλουθη:

- Συνολικός Χώρος: 550 m

3

- Κατασκευή: 6 μεταλλικοί κυλινδρικοί θάλαμοι.
- Εξοπλισμός: Ραδιοτηλεοπτικός, επικοινωνιακός, κλειστό κύκλωμα τεχνητής ατμόσφαιρας, σύστημα ανακύκλωσης νερού / ούρων, κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης.
  - Ιατρική Μονάδα (EU-100): Ιατρικός και Βιομετρικός σταθμός, τουαλέτα, θάλαμος συμπίεσης.
  - Μονάδα Διαμονής (EU-150): 6 ατομικά διαμερίσματα, χώρος αναψυχής, κεντρική κονσόλα ελέγχου, κουζίνα, τουαλέτα, 3 θάλαμοι συμπίεσης.
  - Προσομοιωτής Αρειανής Αιάτου (EU-50): 3 κουιέτες, κονσόλα ελέγχου, σταθμός εργασίας, κουζίνα, τουαλέτα, 2 θάλαμοι συμπίεσης.
  - Μονάδα Εργασιών (EU-250): Γυμναστήριο, μπάνιο, σάουνα, θερμοκήπιο, αποθήκη αναλωσίμων, αποθήκη πειραματικού υλικού, λέβητας, τουαλέτα, 2 θάλαμοι συμπίεσης.
  - Μονάδα Διαστημικών Στολών.
  - Προσομοιωτής Αρειανής Επιφάνειας.

## Ημέρα 203η

Είναι αδύνατον να μείνω άλλο εδώ. Από στιγμή σε στιγμή φοβάμαι ότι θα ανακαλύψουν ετούτες τις σημειώσεις. Έχουν καλύψει τις κάμερες στην Αποθήκη Αναλωσίμων και προφασίζονται κάποια βλάβη. Ο Σεργκέι είναι τύραννος, δεν μπορεί κανείς να του φέρει αντίρρηση, και ο Αντόν δεν αφήνει περιθώρια σε κανέναν, παρακολουθεί και την παραμικρή μας κίνηση. Ο Σεργκέι είπε ότι αν ήθελα να διαλέξω το ζευγάρι μου στον Ανακλωστήρα Ούρων, θα έπρεπε να συνετίσω τη Σιμόν. Είμαι πιο δυνατή από εκείνη και μου ήταν εύκολο. Αν δεν το έκανα, θα αναγκαζόμουν να πιω το διάλυμα ούρων του Σεργκέι. Θεέ μου, συγγνώμη. Δεν ξέρω καν τι να γράψω εδώ. Τη χτύπησα μέχρι που έχασε τις αισθήσεις της, προσπάθησα να μην τραυματίσω ζωτικά σημεία. Θεέ μου, πρέπει να φύγω, δεν αντέχω άλλο. Δεν θα αντέξω. Αν βρουν ετούτες τις σημειώσεις, θα πρέπει να φύγω.

## Ημέρα 204η

Δεν μπορώ να βρω τον κανονισμό. Ο Σεργκέι τον κρατά κλειδωμένο. Ο αυτοτραυματισμός θα πρέπει να αρκεί. Μόνο να βρω μια κάμερα εν λειτουργία.

## Ημέρα 5η

### Album Amicorum της Έλεν Μέησον

«Έλενα, θα σε δω στον Άρη», Σιμόν Ντ' Άρσεϋ.

«Αγαπητή Έλεν Μέησον, καλωσήρθατε στην αποστολή», Σεργκέι Πιβοβάρουφ.

«Θα περάσουν και οι πεντακόσιες σαν να ήταν διακοπές», Κονσταντίν Πέροφ.

«Καλή επιτυχία σε όλους», Αντόν Σουκάφσκι.

«Θα βρεθούμε ξανά. Κάτω από τον μαγιάτικο ήλιο στη Μόσχα», Φέντια Γιερολάμοβ.

## Ημέρα 25η

Σήμερα το βράδυ για πρώτη φορά ο αέρας με πνίγει. Περιπατάς, -σέρνεσαι άψυχος είναι η ακριβής έκφραση- από τον χώρο αναψυχής στην αποθήκη, και από εκεί στη Μονάδα Διαστημικών Στολών. Αυτή και μόνο. Αυτή η θλιβερή. Η τυφλή και απαίσια. Αυτή είναι η μόνη βόλτα που σου επιτρέπεται να κάνεις εδώ μέσα, ανάμεσα στους τέσσερις ετούτους ατσάλινους τοίχους, που ούτε αυτό δεν μπορείς να πεις, μια και δεν υπάρχουν τοίχοι εδώ για να τους αριθμήσεις, παρά μόνο ατσαλένιες επιφάνειες που σε κυκλώνουν από παντού. Βγάλαμε έναν καινούργιο κανόνα σήμερα. Μια φορά τη μέρα θα περιπατάμε όλοι σιωπηλοί εν σειρά μέσα στη μονάδα, και αυτός είναι ο μόνος τρόπος να κυκλοφορείς εδώ με μια επίφαση ελευθερίας. Δηλαδή χωρίς να συναντήσεις κάποιον άλλον μπροστά σου. Μόνο να βαδίζουμε κοιτώντας ο ένας τη σιωπηλή πλάτη του άλλου. Είναι σπουδαίο αυτό. Αποφασίσαμε και τη σειρά. Εγώ θα κοιτώ την πλάτη του Αντόν. Η βόλτα μας θα γίνεται κάθε μέρα στις 17.30 το απόγευμα. Θα διαρκεί τριάντα λεπτά.

## Το πείραμα του Στάνφορντ

Μετά από μια σχετικά ήσυχη πρώτη μέρα, ξέσπασε αναταραχή ήδη από το επόμενο πρωί. Οι “φύλακες” ανταποκρίθηκαν μένοντας οικειοθελώς πέραν του κανονικού ωραρίου για να καταστείλουν την εξέγερση. Επιτέθηκαν στα κελιά με πυροσβεστήρες και αφαίρεσαν τα στρώματα αναγκάζοντας τους “κρατούμενους” να κοιμούνται γυμνοί στο πάτωμα. Η πρωινή αναφορά (που αρχικά είχε σκοπό να μάθουν οι “κρατούμενοι” τους αριθμούς τους) εξελίχθηκε σε πολύωρη καθημερινή

τιμωρία, κατά τη διάρκεια της οποίας οι “φύλακες” ασιούσαν ψυχολογική και σωματική βία. Η πειραματική διάταξη (φυλακή) ήταν βρώμικη και αφιλόξενη. Μερικοί “κρατούμενοι” αναγκάζονταν να καθαρίζουν τις τουαλέτες με γυμνά χέρια. Δημιουργήθηκαν “καλά” και “κακά” κελιά. Σύντομα εμφανίστηκαν τα πρώτα κρούσματα σεξουαλικών εξευτελισμών.

### **Εκπρόσωπος της ESA (2/4/2007)**

Ερώτηση: Η ιδέα θυμίζει λίγο Reality Show – είναι δίκαιος αυτός ο παραλληλισμός;

Απάντηση: Λοιπόν, και ναι και όχι! Πιστεύω είναι δικαιολογημένο να το βλέπεις έτσι – θα μπορούσες μάλιστα να κάνεις πολλούς παραλληλισμούς. Και οι δύο ιδέες εστιάζουν στον συγχρωτισμό ανθρώπων κάτω από ποικίλες περιστάσεις. Αν θέλετε, υπάρχει ακόμα και τελικό βραβείο –όχι βεβαίως στη δική μας προσομοίωση– αλλά αν επρόκειτο για πραγματική αποστολή, θα ήσουν ο πρώτος άνθρωπος που θα περπατούσε στην επιφάνεια του Άρη, αυτό είναι τεράστιο βραβείο! [...] Μέρος της αποστολής στον Άρη αποτελεί και η δημοσιότητα που θα υπάρξει γύρω από το ταξίδι. Εξετάζουμε την πιθανότητα να προσομοιώσουμε και αυτό το κομμάτι.

### **IBMP, Πείραμα “Mars500”**

Στο πρόγραμμα θα κληθούν υγιείς εθελοντές. Τα εξής κριτήρια πρέπει να πληρούνται:

- Ηλικία: 25-50.
- Πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Προτιμώμενες ειδικότητες: Γενική ιατρική με εμπειρία σε Πρώτες Βοήθειες, Ιατρικός ερευνητής με εμπειρία σε κλινικές εργαστηριακές διαγνώσεις, Βιολόγος, Μηχανικός συστημάτων υποστήριξης ζωής, Μηχανικός υπολογιστών, Ηλεκτρονικός μηχανικός, Μηχανολόγος μηχανικός.

- Γλώσσες:

Ρωσικά και Αγγλικά.

### **Ημέρα 89η**

*Είναι όλοι επιστήμονες, εκπαιδευμένοι σε ποικίλους κλάδους των θετικών επιστημών. Ακόμα και ο Κωνσταντίν, ο γιατρός μας, είναι στρατιωτικός γιατρός με αποκλειστικά πειραματική εμπειρία. Δεν έχει δουλέψει δίπλα σε αρρώστους παρά μόνο ελάχιστα. Δεν γνωρίζει τους ανθρώπους. Κανείς δεν έχει ουσιαστική γνώση των ανθρωπιστικών επιστημών. Ακόμα και η τέχνη, όταν μπαίνει σε μια συζήτηση, αντιμετωπίζεται από όλους με όρους “φαινομένου”. Αυτό γίνεται κάπως τρομαχτικό καθώς περνά ο χρόνος. Περιοριζόμαστε (ή μάλλον εγκλωβιζόμαστε) σε έναν ορθολογισμό που καταλήγει παρανοϊκός, επειδή μεταξύ μας δεν λειτουργούμε όπως οι πειραματικές διατάξεις. Γινόμαστε ολοένα και σκληρότεροι ο ένας στον άλλον, με την πρόφαση του ορθού λόγου. Ενώ μέσα μας “βράζουμε” από συναισθήματα.*

### **Ημέρα 90ή**

*Κράτησα από την αρχή τα βιβλία μου (έχουν επιτρέψει στον καθένα μας να φέρουμε τρία προσωπικά βιβλία) κλειδωμένα στο ντουλάπι. Δεν ήθελα να δουν οι άλλοι τι διαβάζω. Ο Σεργκέι είναι απίστευτα ευφυής και πονηρός, αυτό τον κάνει ιδανικό αρχηγό αποστολής, αλλά μπορεί να γίνει απεριόριστα σκληρός. Όλοι μας έχουμε αυτήν τη δυνατότητα. Διάβαζα σήμερα την “Αγωγή του Στωικού” του Φερνάντο Πεσόα. Δεν μπόρεσα να κρατηθώ άλλο, χρειάζομαι ένα καταφύγιο. 500 ημέρες είναι κοντά δυο χρόνια, πώς να μοιράσεις 3 βιβλία σε αυτό τον χρόνο; Διάβασα σήμερα το εξής: “Για να είναι κάποιος αναμφισβήτητα και απόλυτα ηθικός, πρέπει να είναι και λιγάκι ανόητος. Για να είναι ιδιαίτερα ευφυής πρέπει να είναι και λιγάκι ανήθικος”. Νομίζω πως μέρα τη μέρα φτιάχνουμε εδώ γύρω μας ένα δαρβινικό “οικοσύστημα”. Το πείραμα αυτό θα αποδειχτεί ένα πείραμα επιβίωσης του ισχυρότερου.*

## **IBMP, Πείραμα “Mars500”**

Στο μεγαλύτερο μέρος του πειράματος οι συμμετέχοντες θα ακολουθούν το πρόγραμμα εργασίας / ανάπαυσης που χρησιμοποιείται γενικώς από τα πληρώματα εν τροχιά και περιλαμβάνει πέντε εργάσιμες ημέρες, ακολουθούμενες από δύο ημέρες ανάπαυσης. Εντούτοις αυτό το πρόγραμμα μπορεί να αλλάξει για συγκεκριμένες περιόδους ή λόγω απρόβλεπτων γεγονότων. Οι δραστηριότητες του πληρώματος θα περιλαμβάνουν συνήθεις ιατρικές εργασίες, φυσική δραστηριότητα, έλεγχο και συντήρηση ποικίλων συστημάτων, χειρισμό του Θαλάμου Προσεδάφισης κ.λπ. Επίσης θα απασχολούνται με έρευνες και καθημερινά καθήκοντα, όπως οικιακές εργασίες, διαδικασίες υγιεινής κ.λπ. Σχεδιάζουμε την προσομοίωση μη-κανονικών και έκτακτων καταστάσεων λόγω αστοχίας εξοπλισμού. Ανθρώπινοι παράγοντες (ελλιπής ικανότητα πληρώματος, μειωμένη επαγγελματική αποτελεσματικότητα κ.λπ) μπορούν επίσης να είναι οι αιτίες τέτοιων καταστάσεων.

### **Ημέρα 144η**

*Παρατηρώ ότι όσο πιο υπεύθυνη (όσο “υψηλότερη” στη ιδιότυπη ιεραρχία που έχουμε αναπτύξει) είναι η θέση κάποιου, τόσο πιο εύκολα, και σε μεγαλύτερο βαθμό, “εσωτερικεύει” τον ρόλο που καλείται να παίξει. Ο Σεργκέι πιστεύει πραγματικά ότι βρισκόμαστε σε τροχιά στο Διάστημα. Το γεγονός ότι πίσω από τις σφραγισμένες πόρτες απλώνεται η απολύτως γήινη Μόσχα μοιάζει αδιανόητο για εκείνον. Το πείραμα έχει μεταβληθεί σε πραγματικότητα. Αν κάποιος από εμάς προσπαθούσε να ανοίξει μια από τις πλατφόρμες εξόδου, ο Σεργκέι δεν θα δίσταζε να τον σκοτώσει για να προστατέψει τον σταθμό από τη βίαιη αποσυμπίεση. Σ’ αυτή την περίπτωση, σκέφτομαι αν θα μπορούσε κανείς να του καταλογίσει τον φόνο.*

### **Ημέρα 145η**

*Οι επικοινωνίες με τη βάση ελέγχου παρουσιάζουν πλέον καθυστέρηση μερικών λεπτών. Μας διαβεβαιώνουν ότι για να εξασφαλιστεί η αληθοφάνεια του πειραματικού περιβάλλοντος, η καθυστέρηση ετούτη δεν είναι εικονική αλλά πραγματική. Ό,τι συμβαίνει εδώ μέσα, το αντιλαμβάνονται μετά από μερικά λεπτά. Αυτό το κενό μάς δίνει τη δυνατότητα κάποιας περιορισμένης αυτοβουλίας. Ετούτο μπορεί να είναι και επικίνδυνο. Φοβάμαι όλο και περισσότερο. Λείπουν μερικά μαχαίρια από την κουζίνα, αλλά κανείς δεν διαμαρτύρεται. Πλέον οπλοφορούμε.*

### **Ημέρα 146η**

*Το πρωτόκολλο συμπεριφοράς είναι άχρηστο. Οι ελεγκτές είναι και εκείνοι πια απόλυτα ταυτισμένοι με την παραίσθηση πως ζούμε στη φανταστική μας "πτήση". Μολονότι κάποιος εξωτερικός παρατηρητής δεν θα αντιλαμβανόταν τίποτε αξιοσημείωτο, τα πράγματα εδώ μέσα είναι αφόρητα. Τα βλέμματα, ο τόνος της φωνής, οι κρυφές χειρονομίες, οι αποκλίσεις από τα καθορισμένα προνόμια και καθήκοντα, όλα είναι τρομαχτικά. Σήμερα ο Σεργκέι πήρε τα καθαρά σεντόνια από το κρεβάτι του Φέντια και έβαλε τα δικά του, που ήταν απίστευτα βρώμικα. Ο Φέντια δεν είπε κουβέντα. Κανείς μας δεν μίλησε.*

### **Ημέρα 147η**

*Έχουμε αρχίσει να επινοούμε δικούς μας κανόνες. Προσωπικούς, ο ένας με τον άλλον. Και γενικούς, που περνούν από την έγκριση του Σεργκέι. Σήμερα μας είπε ότι πλέον θα χρησιμοποιούμε αριθμούς αντί για ονόματα. Εγώ είμαι το 109. Κανείς δεν κατάλαβε γιατί επέλεξε αυτούς τους αριθμούς. Η Σιμόν είναι το 098. Ο Κονσταντίν είναι το 76. Ο Αντόν είναι το 1205. Ο Φέντια είναι το 7. Ο Σεργκέι επιφύλαξε για τον εαυτό του το 500, φαντάζομαι για να ταυτιστεί με το πείραμα. Νομίζω ότι σήμερα τον άκουσα να αντανάζεται.*

### **Ημέρα 148η**

*Αν πιστέψει κανείς ότι βρισκόμαστε μόνοι στο Διάστημα, τώρα που η επικοινωνία γίνεται κάθε μέρα και με μεγαλύτερη καθυστέρηση, δεν υπάρχει τίποτε που να μπορεί να θεωρηθεί απαράδεκτο, μη-ανεκτό, ανεπίτρεπτο. Στην πραγματικότητα, κάθε πρόβλημα θα κληθούμε να το λύσουμε μόνοι. Η Σιμόν έφαγε σήμερα τρία γλυκά, σε μια έντονη βουλιμική κρίση. Μείναμε όλοι έκπληκτοι που ο Σεργκέι την αντιμετώπισε με κατανόηση και είπε ότι αυτό θα πρέπει να της συγχωρηθεί. Από εδώ και πέρα συμφωνήσαμε κρυφά να μην την αφήνουμε ποτέ μόνη στην Αποθήκη Αναλωσίμων. Ακόμα και το νερό που πίνει θα το μετράμε.*

### **Το πείραμα του Στάνφορντ**

Δύο μήνες μετά το πείραμα ο κρατούμενος #416, ο παρ' ολίγον "ήρωας" της πρώτης εξέγερσης, ο μόνος που τοποθετήθηκε στην απομόνωση, έκανε την παρακάτω δήλωση:

"Άρχισα να νιώθω ότι έχανα την ταυτότητά μου, έχανα το πρόσωπο που ήξερα, τον χαρακτήρα που μπήκε εδώ μέσα, έχανα το πρόσωπο που οικειοθελώς κλείστηκε σε αυτήν τη φυλακή (επειδή ήταν μια πραγματική φυλακή για μένα). Άρχισα να νιώθω ότι ο εαυτός μου βρισκόταν πολύ μακριά από μένα. Ήταν τόσο μακρινός, που στο τέλος δεν ήμουν αυτός. Ήμουν το 416. Ήμουν στ' αλήθεια ο αριθμός μου".

Το πείραμα του Στάνφορντ επικρίθηκε έντονα από τον ψυχολόγο Γκόρντον Μπάουερ. Ο επινοητής και διευθυντής του πειράματος, δρ Φιλ Ζιμπάρντο, καθηγητής ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Στάνφορντ, θυμάται :

"Προς μεγάλη μου έκπληξη, πραγματικά οργίστηκα μαζί του. Εδώ είχα μια πραγματική απόπειρα απόδρασης στα χέρια μου. Η ασφάλεια των ανδρών μου και η σταθερότητα της φυλακής μου διακυβεύονταν, κι εγώ έπρεπε να απαντήσω σε αυτόν τον "δακρύβρεχτο", φιλελεύθερο διανοούμενο "εστέτ ντιγκι-ντάνγκα" (effete dingdong) που νοιαζόταν για την ανεξάρτητη μεταβλητή του πειράματος; Μόνο

πολύ αργότερα κατανόησα το πόσο βαθιά είχα ενστερνιστεί τον ρόλο μου μέσα στη φυλακή. Σκιεφτόμουν ως αρχιφύλακας και όχι ως ερευνητής ψυχολόγος”.

### **Ημέρα 195<sup>η</sup>**

*Βρήκα την κάμερα εν λειτουργία στο EU-250 κι άρχισα να φωνάζω σαν υστερική γνωρίζοντας ότι δεν θα υπήρχε κανένα αποτέλεσμα. Το μυαλό μου δουλεύει αποσπασματικά, με θραυσματικές σκέψεις, σπαράγματα, κομμάτια. Έδειξα στην κάμερα το πιρούνι που κουβαλάω συνεχώς μαζί μου. Δεν υπάρχει διέξοδος. Ό,τι συμβαίνει εδώ θα πρέπει να το αντιμετωπίσουμε μόνοι. Γύρω μας υπάρχει μόνο το κενό Διάστημα. Είμαστε μόνοι. Τα πάντα, κάθε ακρότητα, όλα γίνονται μέρος του πειράματος. Όταν οι αναφορές μας υπερβάλλουν, κανείς δεν μας πιστεύει. Είναι, λένε, η προσπάθειά μας να τερματίσουμε το πείραμα νωρίτερα. Μας αγνοούν. Δεν θέλουν να παραδεχτούν την αποτυχία τους και μας κρατούν κλεισμένους. Ή είναι πεπεισμένοι ότι βρισκόμαστε όντως στο Διάστημα.*

### **Der Spiegel (14/9/2007)**

Μέχρι στιγμής 5.000 άτομα από 45 χώρες έχουν δηλώσει ενδιαφέρον να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα. [...] Η διαδικασία ψυχολογικής επιλογής είναι εξαιρετικά σημαντική, λέει ο διευθυντής του IBMP. Ξέρει για τι πράγμα μιλάει. Οκτώ χρόνια πριν, οι Ρώσοι πραγματοποίησαν ένα πολύ συντομότερο πείραμα προσομοίωσης έξι μηνών στο Διάστημα. Τα πράγματα πήγαν άσχημα. Κατά τη διάρκεια μιας πρωτοχρονιάτικης γιορτής που φούντωσε από το αλκοόλ, ένας Ρώσος γρονθοκόπησε έναν άλλον στο πρόσωπο, ενώ ο αρχηγός της αποστολής αποπειράθηκε να φιλήσει μια Καναδή συμμετέχουσα. “Από τότε, έπεφτα για ύπνο βαστώντας ένα μαχαίρι” είπε η ίδια. Ένας Ιάπωνας συμμετέχων αποχώρησε μη μπορώντας να αντέξει το δράμα.

### **Το πείραμα του Στάνφορντ**

“Στην επόμενη καταμέτρηση, ο “κρατούμενος” #8612 άρχισε να κάνει “τρέλεις”, να ουρλιάζει, να βρίζει και τελικά ξέσπασε σε ένα παραλήρημα που έμοιαζε εκτός ελέγχου. Μας πήρε αρκετή ώρα να πειστούμε δεν μας κοροϊδεύε, ότι υπέφερε πραγματικά, και ότι έπρεπε να τον απελευθερώσουμε”.

[δρ Φίλιπ Ζιμπάρντο]

### **Ημέρα 215<sup>η</sup>**

*Η σιωπή μάς τρελαίνει. Φοβόμαστε και καθόμαστε άπραγοι όσο πιο μακριά μπορούμε ο ένας από τον άλλον μέσα στα ελάχιστα τετραγωνικά που μας αναλογούν. Κοιτάμε τους μεταλλικούς τοίχους. Δεν συμβαίνει τίποτα.*

### **Ημέρα 220<sup>ή</sup>**

*Δεν έγινε καμία εργασία.*

### **Ημέρα 228<sup>η</sup>**

*Δεν γυρίσαμε ποτέ από τον Άρη. Μάλλον δεν φτάσαμε ποτέ. Η άφιξή μας ήταν προγραμματισμένη για την 250<sup>ή</sup> ημέρα. Πείστηκαν να σταματήσουν την προσομοίωση*

σήμερα, τη 228η ημέρα. Απέχουμε μόλις 3.168.000 μίλια από τον Άρη και η Γη βρίσκεται 32.832.000 μίλια πίσω μας. Αυτό το ταξίδι έγινε στο “εσωτερικό διάστημα”.

### **Προκαταρκτική Έκθεση Σχεδιασμού του πειράματος “Mars500”**

“Ετούτο το σενάριο περιγράφει την εκδοχή μιας πειραματικής αποτυχίας “λόγω ανικανότητας του πληρώματος”. Ελπίζω αυτή η επινοημένη αφήγηση να αποβεί χρήσιμη στον σχεδιασμό του Mars500. Και να αποτελέσει μια προειδοποίηση απέναντι στην πραγματικότητα του ίδιου του ταξιδιού”.

[Έλεν Μέησον, συγγραφέας, σύμβουλος σεναρίου]

Ο Χρήστος ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΣ (πεζογράφος, δοκιμιογράφος, μεταφραστής) είναι από τους πλέον πολυποικίλους νέους έλληνες συγγραφείς. Έχει γράψει τέσσερα μυθιστορήματα με πιο πρόσφατο το *Φανταστικό Μουσείο* (2005), ένα δοκίμιο λογοτεχνικής θεωρίας (*Το Γλωσσικό Κουτί*, 2006), μια συλλογή διηγημάτων (*Οι Συνταγές του Ναπολέοντα Δελάστου* 1997), την νουβέλα *Ο Βομβιστής του Παρθενώνα* (1996), και σε συνεργασία με την Diane Neumaier, το λένκωμα (*Encounters*, 2003) και το artist book (*The Black Dress*, 2002). Το υπό έκδοση μυθιστόρημά του *Η Λονδρέζικη ημέρα της Λώρας Τζάκσον* ασχολείται με τη ζωή και το έργο της αμερικανίδας ποιήτριας Laura (Riding) Jackson. Έργα του έχουν μεταφραστεί σε πέντε γλώσσες, και έχει εργαστεί σε κέντρα λογοτεχνίας στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ. Πρόσφατα οργάνωσε στην Αθήνα το *Athens International Literary Festival @ DASEIN* (<http://athens-international-literary-fest.blogspot.com>). Στα Γαλλικά κυκλοφορούν τα βιβλία του *La Manucure* (Actes Sud, 2005) and *Monde Clos* (Actes Sud, 2007),σε μετάφραση της Anne-Laure Brisac. Η ιστοσελίδα του είναι <http://www.chrissopoulos-vivlia.blogspot.com/>.



Grèce

## 228/500 Espace intérieur

CHRISTOS CHRYSOPOULOS

*Il y a quelque chose de sordidement égoïste à supposer que tout l'univers tient au fond de nous, ou que nous sommes en quelque sorte le centre, le résumé ou le symbole de l'univers entier*  
(Fernando Pessoa, *L'Éducation du stoïcien*)

### Quatre-vingt-septième jour

J'éprouve une incroyable colère. De la colère. Ce qui se développe entre nous ces dernières semaines est effroyable. De la colère, de la haine, une violence sous-jacente. Il y a une tension permanente, tout est devenu arme : le silence, le bruit, les odeurs, la simple distance entre nous. Un jour, je vais lever la main. Vivement qu'ils me fournissent un prétexte, n'importe lequel. Je veux cogner. Je veux cogner.

### *Der Spiegel* (14/09/07)

Pour préparer le long et éprouvant voyage sur Mars, quatre Russes et deux volontaires sélectionnés par l'Agence Spatiale Européenne vont être enfermés durant cinq cent vingt jours dans un vaisseau spatial virtuel construit à Moscou par l'Institut de Recherches Biomédicales (IBMP).

### Quatrième jour

*Dès que la capsule hermétique s'est refermée, nous avons compris que là, nous ne pouvions compter sur personne d'autre que nous-mêmes. Nous, les deux femmes, nous dormons sur des couchettes doubles. Tout fait penser à une colonie de vacances dans un décor de science-fiction. Nous sommes enthousiastes. Le soir, quand je ferme les yeux, je rêve d'images splendides et pures de la planète rouge. Même si je ne suis pas sélectionnée, ce sera comme si j'avais fait le voyage. Je suis très heureuse.*

### Représentant de l'ESA (02/04/2007)

Ce que nous visons principalement est d'examiner les aspects psychologiques d'une telle mission, sachant que les participants seront enfermés durant

500 jours. En cas de problème, l'équipage doit savoir qu'il est isolé et que les membres de la mission devront trouver une solution par eux-mêmes. La seule aide que nous puissions leur proposer est une communication avec la base, en comptant souvent un décalage pouvant atteindre quarante minutes. Nous pensons que le rationnement des aliments constituera par la suite un facteur de tensions.

### **Cent cinquantième jour**

*Sergueï a interdit à Fédia de prendre une douche. L'usage de l'eau pour notre hygiène personnelle, qui était un droit, est devenu un privilège qui dépend de l'humeur du chef de mission. Cela fait maintenant trois jours qu'il nous a interdit l'accès à la messagerie électronique. Simone a eu une nouvelle crise de panique. Le regard de Sergueï est celui d'un fou. J'essaie de ne pas le regarder en face. Je les ai entendu parler de la création d'un « mitard » dans le module Entrepôt. La qualité de l'air se dégrade.*

### **« L'expérience de Stanford ». Simulation de prison, Université de Stanford, Faculté de psychologie, 14-20/08/1971**

Personne ne pensait que nous rencontrerions des problèmes. Pourtant, dès le deuxième jour, les « détenus » ont présenté des symptômes d'instabilité psychologique et les « gardiens » développèrent très rapidement un comportement sadique. L'expérience s'est achevée précipitamment au bout de six jours seulement. Durant ce court intervalle ont eu lieu deux rébellions collectives, une grève de la faim et pratiquement toutes les formes de violence physique et psychologique se sont exercées.

### **Institut de Recherches Biomédicales (IBMP), Expérience « Mars 500 »**

Les caractéristiques techniques et médicales du projet (Medical Engineering Facility – MEF) sont les suivantes :

- Volume global : 550 m<sup>3</sup>.
- Infrastructure : 6 caissons cylindriques en métal.
- Équipement de radiotélévision et de communication, circuit fermé d'air conditionné, système de recyclage de l'eau et de l'urine, circuit de télévision fermé.
- Module médical (EU-100) : station médicale et biométrique, toilettes, caisson de compression.
- Module de vie (EU-150) : 6 cabines individuelles, espace agrément, cellule centrale de contrôle, cuisine, toilettes, 3 caissons de compression.
- Simulateur de vaisseau martien (EU-50) : 3 couchettes, cellule de contrôle, station de travail, cuisine, toilettes, 2 caissons de compression.
- Module d'activités (EU-250) : salle de gymnastique, douche, sauna, serre, entrepôt pour aliments, entrepôt de matériel d'expérimentation, chaudière, toilettes, 2 caissons de compression.
- Réserve de combinaisons spatiales.
- Simulateur de surface martienne.

## Deux cent troisième jour

*Je ne puis rester ici plus longtemps. J'ai peur qu'ils ne découvrent ces notes d'un moment à l'autre. Ils ont caché les caméras dans l'entrepôt pour aliments, en prétextant je ne sais quelle panne. Sergueï est un tyran, personne ne peut s'opposer à lui et Anton ne laisse aucun espace de liberté à quiconque, il surveille le moindre de nos gestes. Sergueï a dit que si je voulais choisir mon partenaire pour le recyclage des urines, il fallait que je raisonne Simone. Je suis plus forte qu'elle et je n'ai pas eu de mal. Si je ne le faisais pas, j'étais forcée de boire les urines de Sergueï. Mon Dieu, pardonnez-moi. Je ne sais même pas ce que j'écris. Je l'ai frappée jusqu'à ce qu'elle perde connaissance, j'ai essayé de ne pas la blesser en des endroits vitaux. Mon Dieu, il faut que je quitte ces lieux, je n'en peux plus. Je vais craquer. S'ils trouvent ces notes, il faudra que je quitte ces lieux.*

## Deux cent quatrième jour

*Je n'arrive pas à mettre la main sur le règlement. Sergueï le garde sous clé. L'automutilation suffira, je pense. Il me faudra juste trouver une caméra qui fonctionne.*

## Cinquième jour

### Livre d'or d'Helen Mason

- « Helen, je te retrouve sur Mars » (Simone D'Arsey).
- « Chère Helen Mason, bienvenue dans la mission » (Sergueï Pivovarov).
- « Ces 500 jours, ce sera comme 500 jours de vacances » (Constantin Pérov).
- « Bonne chance à tous » (Anton Soukafski).
- « On se retrouvera. Sous le soleil de mai, sur Mars » (Fédia Iérolamov).

## Vingt-cinquième jour

*Ce soir, pour la première fois, l'air m'étouffe. On marche – on se traîne sans vie, devrais-je dire –, de l'espace agrément à l'entrepôt et, de là, à la réserve des combinaisons spatiales. Un point c'est tout. Une promenade sinistre. Sans horizon et lugubre. C'est la seule qui soit autorisée, entre ces quatre murs d'acier qu'on ne peut même pas dénommer ainsi puisqu'il n'y a pas de murs, ici, seulement des parois en acier qui vous enferment de tous côtés. Aujourd'hui, on a édicté une nouvelle règle. Une fois par jour, on marchera tous en rang dans le module, sans un mot, et ce sera la seule manière de circuler, avec un simulacre de liberté. C'est-à-dire sans croiser personne en face. On ne fera que marcher, chacun regardant le dos muet de l'autre. Ce n'est pas rien. On a même décidé dans quel ordre. Moi, j'aurai devant moi le dos d'Anton. Notre petit tour aura lieu tous les jours à 17 h 30. Il durera trente minutes.*

## L'expérience de Stanford

Après une première journée relativement tranquille, une rébellion a éclaté dès le lendemain matin. Les « gardiens » ont répliqué en restant de leur plein gré au-delà de l'horaire normal, pour réprimer le soulèvement. Ils ont livré l'assaut dans les cellules à coup de lances à incendie et ont enlevé les matelas en obligeant les

« détenus » à dormir nus à même le sol. Le briefing du matin (qui, au départ, avait pour but de faire apprendre leur matricule aux « détenus ») s'est transformé en punition quotidienne de plusieurs heures durant lesquelles les « gardiens » exerçaient une violence psychologique autant que physique. Le lieu de l'expérience (la prison) était sale et peu accueillant. Plusieurs « détenus » étaient obligés de nettoyer les toilettes à mains nues. On a créé des cellules « bonnes » et d'autres « mauvaises ». Assez vite sont apparus les premiers cas d'humiliation sexuelle.

### **Représentant de l'ESA (02/04/2007)**

Question : Le concept fait un peu penser à un *reality show* – ce rapprochement vous paraît-il juste ?

Réponse : Eh bien, à la fois oui et non ! À mon avis, il est légitime de considérer les choses ainsi – on pourrait même pousser la comparaison assez loin. Et les deux concepts mettent au centre la question de la cohabitation des êtres humains en fonction des circonstances. Si vous voulez, il y a aussi un prix à la clé – évidemment, pas dans notre expérience de simulation – : s'il s'agissait d'une mission réelle, vous seriez le premier homme à poser le pied sur Mars, c'est prodigieux, comme prix, non ? ! [...] Un des éléments de la mission sur Mars concerne également la publicité que pourra générer ce voyage. Nous étudions aussi la possibilité de simuler cet aspect.

### **IBMP, Expérience « Mars 500 »**

Les volontaires participant au programme doivent être en bonne santé et répondre aux critères suivants :

- Âge : 25-50 ans.
- Études : diplôme de troisième cycle universitaire.
- Professions souhaitées : médecin généraliste avec expérience en médecine urgentiste, chercheur en médecine avec expérience en diagnostic clinique biologique, biologiste, ingénieur spécialisé en respirateurs artificiels, ingénieur en informatique, ingénieur en électronique, ingénieur en mécanique.
- Langues : russe et anglais.

### **Quatre vingt-neuvième jour**

*Ce sont tous des savants, formés en différents domaines des sciences exactes. Même Constantin, notre médecin, est un médecin militaire qui n'a d'autre expérience que celle du laboratoire. Il n'a jamais travaillé avec des malades, ou alors très peu. Il ne connaît pas les êtres humains. Aucun n'a de réelles connaissances en sciences humaines. Même l'art, quand on se met à en parler, est abordé par tous en termes de « phénomène ». Cela en devient assez effarant, à la longue. Nous nous limitons à (ou plutôt nous nous enfermons dans) un rationalisme qui finit par être délirant, étant donné qu'entre nous, nous ne fonctionnons pas comme un processus expérimental. Nous devenons de plus en plus durs les uns avec les autres, au nom de la raison. Alors qu'intérieurement nous « bouillonnons » de sentiments.*

## Quatre-vingt-dixième jour

*Depuis le début, j'ai gardé mes livres (on nous a autorisés à emporter trois livres personnels chacun) dans l'armoire fermée à clé. Je ne voulais pas que les autres voient ce que je lisais. Sergueï est incroyablement malin et méchant, ce qui en fait un chef de mission idéal, mais il peut se montrer extrêmement dur. Nous avons tous cette capacité. Je lisais aujourd'hui L'Éducation du stoïcien de Fernando Pessoa. Je n'en pouvais plus, j'avais besoin de trouver un refuge. Cinq cents jours, c'est presque deux années, comment répartir trois livres sur une telle durée ? Aujourd'hui, j'ai lu ceci : « Pour être indiscutablement et absolument moral, on doit être quelque peu stupide. Pour être absolument intellectuel, on doit être quelque peu immoral. » Je pense que, de jour en jour, nous nous forgeons un « écosystème » darwinien. Cette expérience s'avérera être celle de la survie du plus fort.*

## IBMP, Expérience « Mars 500 »

Durant la plus grande partie de l'expérience, les participants suivront un rythme faisant alterner activité et repos, comme pour un équipage classique : cinq jours d'activité suivis de deux jours de repos. Le programme peut toutefois être soumis à modifications pour des périodes déterminées ou en raison d'événements imprévus. L'équipage assurera des tâches médicales usuelles, pratiquera l'entraînement physique et procédera au contrôle et à la maintenance de systèmes divers, se formera au maniement du module d'atterrissage. Il réalisera également des expériences et effectuera les tâches domestiques quotidiennes, procédures médicales et sanitaires, etc. Nous prévoyons la simulation de situation d'urgences ou exceptionnelles, consécutives à des pannes de matériel. Des facteurs humains (baisse des compétences ou de l'efficacité professionnelle de l'équipage, etc.) peuvent également être à l'origine de telles situations.

## Cent quarante-quatrième jour

*J'observe que plus quelqu'un a de responsabilités (plus « haute » est sa place dans la hiérarchie spécifique que nous avons déployée), plus facilement et plus profondément il « intériorise » le rôle qu'il est amené à jouer. Sergueï croit pour de bon que nous nous trouvons dans un vaisseau spatial. Le fait que derrière ces portes scellées s'étende Moscou – tout ce qu'il y a de plus terrestre – lui paraît inconcevable. L'expérience est devenue réalité. Si l'un de nous essayait d'ouvrir l'une des plateformes de sortie, Sergueï n'hésiterait pas à le tuer pour éviter à la station une décompression brutale. Auquel cas, je me demande si on pourrait lui imputer le meurtre.*

## Cent quarante-cinquième jour

*Les communications avec le centre de contrôle s'effectuent maintenant avec un décalage de plusieurs minutes. On nous garantit que pour assurer la vraisemblance de la situation, ce délai*

*n'est pas imaginaire mais réel. Ce qui se produit ici est perçu par la base plusieurs minutes plus tard. Ce délai nous laisse la possibilité d'une liberté personnelle limitée. Cela peut même être dangereux. J'ai de plus en plus peur. Il manque quelques couteaux dans la cuisine, mais personne ne proteste. Désormais, nous sommes armés.*

### **Cent quarante-sixième jour**

*Le protocole de bonne conduite est inutile. Les contrôleurs eux-mêmes s'identifient désormais totalement à l'illusion que nous vivons dans ce « vol » imaginaire. Alors qu'un observateur extérieur ne remarquerait rien de particulier, les choses ici sont insupportables. Les regards, le timbre de la voix, les gestes furtifs, les infléchissements face aux droits et aux devoirs établis, tout est épouvantable. Aujourd'hui, Sergueï a pris les draps propres du lit de Fédia et les a remplacés par les siens qui étaient repoussants de saleté. Fédia n'a pas pipé mot. Personne n'a rien dit.*

### **Cent quarante-septième jour**

*Nous nous sommes mis à inventer nos propres règles. Des règles individuelles. Et des règles collectives, validées par Sergueï. Aujourd'hui, il nous a dit que dorénavant nous utiliserions des matricules et non plus des noms. Moi, je suis le matricule 109. Personne n'a compris pourquoi il avait choisi ces numéros-là. Simone est le 098. Constantin est le 76. Anton est le 1 205. Fédia est le 7. Sergueï s'est réservé le 500, j'imagine que c'est par identification à l'expérience. Je crois qu'aujourd'hui je l'ai entendu se masturber.*

### **Cent quarante-huitième jour**

*Si l'on croit que nous nous trouvons seuls dans l'espace, à présent que la communication se fait tous les jours avec plus de retard, il n'y a rien qui puisse être considéré comme intolérable, inacceptable, inconvenant. En réalité, nous devons résoudre chaque problème tout seuls. Aujourd'hui, Simone a été prise d'une grosse crise de boulimie et a mangé trois gâteaux. Nous avons tous été sidérés que Sergueï prenne la chose avec indulgence et dise qu'il fallait lui pardonner. À partir de maintenant, nous nous sommes mis d'accord en cachette pour ne jamais la laisser seule dans l'entrepôt pour aliments. Même l'eau qu'elle boit, nous la mesurerons.*

### **L'expérience de Stanford**

Deux mois après l'expérience, le détenu matricule 416, en quelque sorte le « héros » de la première rébellion, le seul à avoir été placé en cellule d'isolement, a fait la déclaration suivante :

« J'ai commencé à me rendre compte que je perdais mon identité, je perdais le visage que je connaissais, la personnalité qui était la mienne au début de l'expérience, je perdais le visage qui s'était délibérément enfermé dans cette prison (puisque c'était pour moi une prison réelle). J'ai commencé à me rendre compte que mon moi se trouvait très loin de moi. Il était si éloigné qu'à la fin je n'étais plus lui. J'étais le 416. J'étais véritablement mon matricule. »

L'expérience de Stanford a été sévèrement critiquée par le psychologue Gordon Bauer. Le Dr Philip Zimbardo, concepteur et responsable de l'expérience, professeur de psychologie à l'Université de Stanford, se souvient :

« À ma grande surprise, je me suis vraiment mis en colère contre lui. J'avais affaire à une véritable tentative d'évasion, la sécurité de mes hommes et la stabilité de la prison étaient en péril, et il fallait que je réponde à cet intellectuel épris de liberté, cet esthète décadent (*effete ding-dong*) toujours prêt à faire pleurer dans les chaumières, qui était là à se préoccuper des variables indépendantes de l'expérience ! Ce n'est que bien plus tard que j'ai compris à quel point j'avais endossé mon rôle dans la prison. Je me considérais comme un sergent-chef et non comme un chercheur en psychologie. »

### **Cent quatre vingt-quinzième jour**

*J'ai trouvé la caméra en marche dans le module EU-250 et je me suis mise à crier comme une hystérique, en sachant que cela n'aurait aucun résultat. Mon cerveau fonctionne par intermittence, avec des pensées fragmentées, des bribes, des morceaux. J'ai montré à la caméra la fourchette que j'ai en permanence sur moi. Il n'y a pas d'issue. Quoi qu'il se produise ici, nous devons y faire face seuls. Autour de nous il n'y a que l'espace vide. Nous sommes seuls. Tout, la moindre aspérité, devient partie prenante de l'expérience. Quand nous racontons des choses alarmantes, personne ne nous croit. C'est, disent-ils, une tentative de notre part de mettre un terme à l'expérience plus tôt que prévu. Ils nous ignorent. Ils ne veulent pas reconnaître leur échec et nous maintiennent enfermés. Ou alors ils sont persuadés que nous nous trouvons réellement dans l'espace.*

### **Der Spiegel (14/09/2007)**

Cinq mille personnes venues de quarante-cinq pays différents ont d'ores et déjà fait savoir qu'elles étaient volontaires pour participer au programme. [...] Les tests de sélection psychologiques sont tout particulièrement importants, insiste le directeur de l'IBMP. Il sait de quoi il parle. Il y a huit ans, les Russes avaient réalisé une expérience de simulation beaucoup plus brève – six mois dans l'espace. Les choses se sont mal passées. Lors d'une soirée du Nouvel An un peu arrosée, un Russe avait frappé un autre membre de la mission, tandis que le chef de l'expédition tentait d'embrasser une de ses collègues canadienne. « Depuis ce jour-là, je ne m'endormais jamais sans un couteau à portée de main », disait-elle. Un autre participant, un Japonais, n'en pouvant plus, avait quitté la mission.

### **L'expérience de Stanford**

« Lors de l'appel qui a eu lieu le lendemain, le « détenu » n° 8612 s'est mis à jouer les déments, à hurler et à injurier tout le monde, pour finalement faire une bouffée délirante qui semblait incontrôlable. Il nous a fallu pas mal de temps pour nous convaincre qu'il ne nous menait pas en bateau, qu'il souffrait

vraiment et que nous devons le relâcher. »

[Dr Philip Zimbardo]

### **Deux cent quinzième jour**

*Le silence nous rend fous. Nous avons peur et nous restons assis, amorphes, le plus loin possible les uns des autres dans ces infimes mètres carrés qui nous sont assignés. Nous ne quittons pas des yeux les parois en métal. Il ne se passe rien.*

### **Deux cent vingtième jour**

*Aucune activité aujourd'hui.*

### **Deux cent vingt-huitième jour**

*Nous ne sommes jamais revenus de Mars. Ou plutôt nous n'y sommes jamais parvenus. Notre arrivée là-bas était programmée pour le deux-cent-cinquantième jour. Ils se sont laissés convaincre de mettre fin à la simulation aujourd'hui, le deux cent vingt-huitième jour. Nous sommes à peine à 3 168 000 miles de Mars et la Terre est à 32 832 000 miles derrière nous. Ce voyage s'est déroulé dans « l'espace intérieur ».*

### **Lettre d'intention du projet « Expérience Mars 500 »**

« Ce scénario décrit la version d'un échec de l'expérience « pour cause d'inaptitude de l'équipage ». J'espère que ce récit imaginaire se révélera utile pour le projet Mars 500. Et qu'il servira d'avertissement au regard de la réalité du voyage même. »

[Helen Mason, écrivain, conseillère scénaristique]

Traduit du grec par Anne-Laure BRISSAC

---

Sources :

<http://mars500.imbp.ru>

[http://www.esa.int/esaCP/SEMYNY6DWZE\\_index\\_0.html](http://www.esa.int/esaCP/SEMYNY6DWZE_index_0.html)

<http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,505617,00.html>

Les citations de l'ouvrage de F. Pessoa sont de Françoise Laye (éditions Bourgois, Paris, 2000). (N.d.T.)



Christos CHRYSSOPOULOS (romancier, essayiste, traducteur) est l'un des jeunes écrivains grecs contemporains les plus prolifiques. Il est l'auteur de quatre romans dont le dernier est *Musée imaginaire* (2005), d'un recueil d'articles (*La boîte à langue*, 2006) et d'un autre de nouvelles (*Les Recettes de Napoléon Denastos*, 1997), de la fiction *Le Poseur de bombe du Parthénon*, (1996) ou encore, avec Diane Neumaier, d'un catalogue d'exposition (*Encounters*, 2003) et d'un livre d'artiste (*The Black Dress*, 2002). Son prochain texte, *Laura Jackson, un jour à Londres* qui évoque la vie et l'œuvre de la poétesse américaine Laura (Riding) Jackson, va paraître prochainement. L'œuvre de Christos Chryssopoulos est traduite en cinq langues et l'auteur a séjourné dans plusieurs résidences pour écrivains en Europe et aux États-Unis. Il est également à l'origine du festival littéraire international DASEIN à Athènes. Les éditions Actes-Sud ont édité : *Le Manucure* (2005) et *Monde clos* (2007), traduit du grec par Anne-Laure Brisac.